

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Täydentävä lausuma: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta, HE 63/2017 vp

Viite: Talousvaliokunnan kuuleminen 15.6.2017. Kuulemisessa asiantuntijoille esitetyn pyynnön johdosta Kuntaliitto toimittaa ohessa kirjalliset kommenttinsa valtiovarainministeriön muokkaamaan pykäläehdotukseen, sillä Kuntaliiton esiin nostamia näkökohtia ei valitettavasti uudessa ehdotuksessa huomioitu. Kuntaliiton edustaja on käynyt keskustelun pykäläehdotuksen muotoilusta VM:n edustajan kanssa sen ja tuonut esiin tässä lausumassa vaihtoehdossa 2 esitetyn kompromissiehdotuksen. Keskustelun pohjalta kävi ilmeiseksi, ettei Kuntaliiton esittämiä näkökohtia huomioitaisi uudessa pykälämuotoilussa. Sen vuoksi Kuntaliitto toimittaa talousvaliokunnalle tämän täydentävän lausuman.

Nyt toimitettu täydentävä lausuma ja aiemmin kuulemisen yhteydessä toimitettu, 14.6.2017 päivätty lausunto muodostavat kokonaisuuden ja niitä on tulkittava yhdessä.

Maakuntien asema Hansel Oy:n asiakkaana (3 §)

Kuntaliiton näkemyksen mukaan käsiteltävänä oleva lakiesitys sisältää edelleen ongelmallisia kohtia maakuntien näkökulmasta. Merkittävien niistä liittyy maakuntien itsehallinnolliseen asemaan. Kuten Kuntaliitto esitti kuulemisessa 15.6.2017, olisi maakuntien itsehallinnollinen asema mahdollista huomioida seuraavalla pykälämuutoksella:

Lakiesityksen 3 §:n 1 momentin viimeinen virke tulisi muuttaa muotoon: ”yhtiön asiakkaita **voivat olla** maakunnat ja muut maakuntien hankintayksiköt”.

Perusteluna sanamuotomuutokselle Kuntaliitto viittaa aikaisemmassa lausumassaan esittämänsä. Lakiesityksen perusteluissa tuodaan esiin, että maakunnat voivat valita, käyttävätkö ne Hansel Oy:n palveluja. Sama vapaaehtoisuus tulisi käydä yksiselitteisesti ilmi pykälästä.

Tiedonsaantioikeus ja tietojenluovutusvelvollisuus (5 §)

Tiedonsaantioikeuden ja tietojenluovutusvelvollisuuden osalta Kuntaliitto pitää Hansel Oy:n tiedonsaantioikeutta ehdotetussa muodossa erittäin ongelmallisena. Tähän olisi löydettävissä ratkaisuja ainakin kolmella vaihtoehdolla:

Vaihtoehto 1

Kuten Kuntaliitto kuulemisessa 15.6.2017 esitti, tiedonsaantioikeutta koskevaa 5 §:ää tulisi muuttaa siten, että maakuntien itsehallinnollinen asema ja salassapidettävät sopimus- ja muut ehdot eivät vaarannu. Tietojen luovutuksesta ei saisi aiheutua hallinnollista taakkaa maakunnille eikä kilpailuoikeudellista etua Hansel Oy:lle.

Itsehallintoonsa perustuen maakunnilla olisi esimerkiksi mahdollisuus perustaa oma yhteishankintayksikkö taikka tehdä hankintoja muunlaisessa hankintayhteistyössä, esimerkiksi hankintarenkaina. *Maakunnan yhteishankintayksiköstä muodostuisi käytännössä Hansel Oy:n kilpailija ja näin ollen salassapidettävien tietojen luovutus olisi kilpailuoikeudellisesti ongelmallista.* Sama koskee mitä muuta tahansa hankintayhteistyön muotoa.

5 §:n 1 momentin sanamuoto tulisi siksi muuttaa muotoon: "3 §:n 1 momentin mukaisten hankintayksiköiden on luovutettava salassapitosäännösten estämättä yhtiölle hankintojen tehokkaan ja taloudellisen toteuttamisen ja tiedon analysoinnin kannalta välttämättömät laskutus-, tilaus- ja toimittajatiedot sekä tiedot hankintamääristä, hinnoista ja suunnitelmista **siltä osin, kuin ne ovat hyödyntäneet Hansel Oy:n kilpailuttamia sopimuksia.**"

Muutoksella varmistettaisiin myös se, ettei Hansel Oy:n tietoon päädy tietoja, jotka voivat olla salassapitosäännösten sekä kilpailuoikeuden näkökulmasta ongelmallisia.

Vaihtoehto 2

Valtiovarainministeriön muotoilema uusi ehdotus lähtee siitä, että Hansel Oy:n tiedonsaantioikeutta rajattaisiin niiltä osin kuin kyse on turvallisuusluokitellusta tiedosta. Kuntaliitto huomauttaa, ettei maakunnilla ole tällaista turvallisuusluokiteltua tietoa. Näin ollen kyseiset rajaukset eivät ole maakuntahallinnon näkökulmasta riittäviä. Näin ollen Kuntaliitto ehdottaa, että jos tiedonsaantioikeutta koskevaa pykälää rajataan julkisuuslain 24 §:n 1 momentin mukaisilla kohdilla, tulisi rajattaviin tietoihin lisätä myös julkisuuslain 24 §:n 1 momentin mukaiset 17 ja 20 -kohdat. Kyseiset kohdat säätelevät sekä julkisyhteisön sekä yksityisen liike- ja ammattisalaisuuksista (alla lainaus suoraan julkisuuslain tekstistä):

17) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön, laitoksen tai säätiön liike- tai ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta liiketoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi mainituille yhteisöille, laitoksille tai säätiöille taloudellista vahinkoa tai saattaisi toisen samanlaista tai muutoin kilpailevaa toimintaa harjoittavan julkisyhteisön tai yksityisen parempaan kilpailuasemaan tai heikentäisi julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön, laitoksen tai säätiön mahdollisuuksia edullisiin hankintoihin tai sijoitus-, rahoitus- ja velanhoitojärjestelyihin;

20) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ja kysymys ei ole kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyyden suojaamiseksi tai toiminnasta häiritsevien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista tai elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista;

Jotta maakunnan ja sen sopimusten liikesalaiset tiedot eivät vaarannu, tulisi ne rajata tietojenluovutusvelvollisuuden ulkopuolelle. Vain tällä tavalla voidaan turvata esimerkiksi kilpailuneutraliteetti Hansel Oy:n ja muiden yhteishankintatoimijoiden välillä, kuten edellä vaihtoehdossa 1 on tuotu esiin. Ilman tätä rajausta maakunnan tulisi siis luovuttaa Hansel Oy:lle, joka ei ole valtion viranomainen, kaikki sellainenkin hankintasopimustieto, joka on liikesalaisuusperusteella salassapidettävää tietoa suhteessa kaikkiin muihin toimijoihin. Tietojenluovutusvelvollisuus koskisi myös sopimuksia, joita Hansel Oy ei kilpailuttanut maakunnille, vaan sopimuksen on voinut tehdä jokin muu yhteishankintayksikkö.

Kuten Kuntaliitto toi esiin aiemmassa lausunnossaan, esityksen vaikutusarvioinnista ei käy ilmi, miten pykälän tiedonluovutusvelvollisuus vaikuttaisi hankintayksiköiden sopimuskumppaneihin ja halukkuuteen tehdä valtion toimijoiden kanssa hankintasopimuksia. *Vaikutusarvioinnista ei käy ilmi, miten esimerkiksi maakunnan (tai muun valtion toimijan) sopimuskumppanina olevat yksityiset yritykset suhtautuvat siihen, että niiden sopimuksessa olevat liike- ja ammattisalaisuudet luovutettaisiin automaattisesti ko. 5 §:n perusteella Hansel Oy:n käyttöön. Tämä voi tosiasiallisesti vaikuttaa yritysten halukkuuteen tehdä sopimuksia maakuntien tai muiden valtion toimijoiden kanssa.* Siksi tiedonsaantioikeutta ja tietojenluovutusvelvollisuutta olisi syytä rajata seuraavalla tavalla:

Kuntaliitto esittää, että valtiovarainministeriön ehdotusta tulisi tällöin täydentää seuraavasti (alleiviivattu):

"Edellä 3 §:n 1 momentissa tarkoitettujen hankintayksiköiden on luovutettava salassapitosäännösten estämättä yhtiölle hankintojen tehokkaan ja taloudellisen toteuttamisen ja tiedon analysoinnin kannalta välttämättömät laskutus-, tilaus- ja toimittajatiedot sekä tiedot hankin-

tamääristä, hinnoista ja hankintasuunnitelmista. *Tietojen luovutusvelvollisuus ei koske viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 5, 7, 8, 9, 10, **17 ja 20** -kohtien nojalla salassa pidettäviä tietoja.*”

Vaihtoehto 3

Lakiesityksestä ei käy riittävän tarkkarajaisesti ilmi se, mitä Hansel Oy voi tehdä sille luovutetuilla tiedoilla. Esityksessä ei yksilöidä tarkalleen, mitkä olisivat niitä tietoja, jotka Hansel Oy:lle olisi aina luovutettava. Esityksestä ei myöskään käy ilmi se, miten Hansel Oy voi tietoja hyödyntää. Tämän vuoksi yksi vaihtoehto olisi se, että pykälää ja niiden perusteluja täsmennettäisiin sen osalta, mitkä olisivat niitä välttämättömiä tietoja, jotka Hansel Oy:lle tulisi aina luovuttaa. Lisäksi pykäliin olisi tarkennettava se, että Hansel Oy ei saa käyttää saamiaan sallassapidettäviä tai muita tietoja oman liiketaloudellisen tai kilpailuoikeudellisen asemansa vahvistamiseen. Tämä olisi erittäin välttämätöntä, kuten vaihtoehdon 1 perusteluissa on tuotu esiin. Laissa tulisi yksilöidä, että tietoja saisi käyttää ainoastaan hankintatiedon jalostamista koskeviin tarpeisiin esimerkiksi asiakkaansa nimenomaisesta pyynnöstä.

Koska lakiehdotus on epätasällinen edellä mainittujen tietojen osalta, ei Kuntaliitolla valitettavasti ole mahdollisuutta esittää vaihtoehdosta 3 suoraan pykäläehdotusta.

Lopuksi

Kuten Kuntaliitto toi lausunnossaan 15.6.2017 esiin, on valtion hankintatoimen kehittäminen sinänsä kannatettavaa. Valtion hankintatoimen ja sen tilan kattavan selvityksen ja siihen liittyvien tietopalvelujen tuottamista on varmasti syytä kehittää. Kuitenkin on otettava huomioon, että ehdotetut kirjaukset koskisivat myös tulevia maakuntia, joiden ei ole itsehallintonsa puitteissa pakko käyttää Hansel Oy:n palveluita. Maakunnilla tulee olla mahdollisuus tehdä strategista valintaa myös liittyen niiden hankintatoimen järjestämiseen ja kehittämiseen.

SUOMEN KUNTALIITTO

Katariina Huikko
johtava lakimies

